

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania A. Ł.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie
z udziałem zainteresowanej M. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 3 grudnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od postanowienia Sądu Apelacyjnego
w Krakowie z dnia 30 października 2023 r., sygn. akt III AUz 242/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

r.g.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 30 października 2023 r., sygn. akt III AUz 242/23, Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił zażalenie odwołującego się A. Ł. na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z 20 czerwca 2023 r., sygn. akt VII U 138/22, którym Sąd pierwszej instancji odrzucił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie z 16 listopada 2021 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie, postanowieniem z 20 czerwca 2023 r., sygn. akt VII U 138/22, odrzucił odwołanie A. Ł. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie z 16 listopada 2021 r. stwierdzającej, że A. Ł.

jako pracownik u płatnika składek M. Sp. z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 30 listopada 2004 r.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył A. Ł. podnosząc zarzut naruszenia przepisów postępowania, a to art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny uznał zażalenie za nieuzasadnione w konsekwencji oddalając je.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd Okręgowy zajął prawidłowe stanowisko, że odwołanie A. Ł. od decyzji z 16 listopada 2021 r. podlegało odrzuceniu na zasadzie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., ze względu na to, iż kwestia będąca przedmiotem tej decyzji rozpoznawana jest równolegle w postępowaniu z odwołania od decyzji z 10 stycznia 2022 r., w którym zapadło już nieprawomocne rozstrzygnięcie, tj. wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z 8 marca 2023 r., VII U 461/22. Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się w rozpoznawanej sprawie wadliwego zastosowania przepisu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którym pozew podlega odrzuceniu, jeżeli pomiędzy tymi samymi stronami postępowanie jest w toku albo zostało już prawomocnie zakończone. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych odwołanie pełni rolę pozwu, a jak wskazuje się w orzecznictwie, przepis art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. należy interpretować w powiązaniu z art. 366 k.p.c. określającym granice powagi rzeczy osądzonej. Z powyższego wynika, że tożsamość roszczenia w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. zachodzi tylko wówczas, gdy identyczne są podmiot, przedmiot i podstawa sporu. Innymi słowy, o tożsamości przedmiotu sporu świadczy nie tylko tożsamość żądania, ale także stan faktyczny i prawny, jaki istniał w chwili zamknięcia rozprawy w poprzednim postępowaniu (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 czerwca 1971 r., II CZ 59/71, OSNC 1971/12/226).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w sprawie niniejszej wszczętej odwołaniem od decyzji z 16 listopada 2021 r. oraz w będącej w toku sprawie, w której zapadł nieprawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z 8 marca 2023 r., sygn. akt VII U 461/22 oddalający odwołanie od decyzji z 10 stycznia 2022 r., bezsprzecznie zachodzi tożsamość zarówno stron, jak i przedmiotu postępowania. Decyzją z 16 listopada 2021 r. organ rentowy stwierdził, że A. Ł. jako pracownik u płatnika

składek M. sp. z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym od 30 listopada 2004 r., a decyzja z 10 stycznia 2022 r. oprócz ww. rozstrzygnięcia zawierała jeszcze stwierdzenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne wynosi 0 złotych. Nie ulega wątpliwości tożsamość stron w postępowaniach zainicjowanych odwołaniami od ww. decyzji, ponieważ każdorazowo odwołującym się jest A. Ł., zaś drugą stroną jest organ rentowy. Tożsamy jest również przedmiot tych postępowań, ponieważ biorąc pod uwagę treść zaskarżonych decyzji, odwołujący się oczekiwał w postępowaniu sądowym wydania rozstrzygnięcia stwierdzającego podleganie przez niego ubezpieczeniom społecznym na podstawie tytułu w postaci umowy o pracę na stanowisku dyrektora zawartej ze spółką z o.o., przy czym A. Ł. jest większościowym udziałowcem w spółce, z którą zawarł umowę o pracę. Kwestia określenia podstawy wymiaru składek w decyzji z 10 stycznia 2022 r. ma uboczne, wręcz marginalne, znaczenie, tym bardziej, że wobec zajmowanego przez ZUS stanowiska, iż wspomniana umowa o pracę nie stanowi tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym, naturalną konsekwencją takiego stanowiska musiało być wskazanie „zerowej” podstawy wymiaru składek.

W związku z powyższym prawidłowo ocenił Sąd Okręgowy, że zaistniała przeszkoda procesowa do prowadzenia niniejszego postępowania z odwołania od decyzji z 16 listopada 2021 r. Wprawdzie skarżący słusznie zauważył, że sprawa z odwołania od decyzji z 16 listopada 2021 r. jest sprawą, która przed Sądem Okręgowym zawisła wcześniej od sprawy z odwołania od decyzji z 10 stycznia 2022 r., nie stanowi to jednak przeszkody do zastosowania przepisu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że punktem wyjścia dla oceny możliwości zastosowania tego przepisu jest wyłącznie to, aby istniał stan sprawy w toku. Niewątpliwie miała miejsce taka sytuacja, że w dacie wydania zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu odwołania pozostawała już w toku znacznie bardziej zaawansowana, bo zakończona wyrokiem Sądu w pierwszej instancji, inna sprawa o to samo roszczenie i pomiędzy tymi samymi stronami, co stanowiło przeszkodę procesową do prowadzenia niniejszego postępowania. W kontekście brzmienia art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. nie jest możliwe uwzględnienie żądania skarżącego i uchylenie zaskarżonego postanowienia. Wydanie oczekiwanego przez skarżącego

orzeczenia oznaczałoby akceptację dla stanu, w którym pomimo prowadzenia już jednego postępowania, w którym doszło nawet do wydania nieprawomocnego orzeczenia, prowadzi się równolegle kolejne postępowanie, w sytuacji gdy każde z tych postępowań ma ten sam przedmiot i w rezultacie mogą zostać uzyskane dwa rozstrzygnięcia co do tego samego żądania. Wbrew stanowisku skarżącego odrzucenie odwołania nie narusza jego praw i nie zamyka mu drogi sądowej dla rozpoznania jego żądania. Jak zostało to naprowadzone wyżej, decyzje z 16 listopada 2021 r. i 10 stycznia 2022 r. mają w istocie ten sam przedmiot. Ponieważ odwołujący się uważa, że na podstawie umowy o pracę na stanowisku dyrektora zawartej ze spółką z o.o., w której jest większościowym udziałowcem powinien podlegać ubezpieczeniom społecznym, wszelkie twierdzenia, argumenty i wnioski dowodowe mające to wykazać mógł składać w postępowaniu z odwołania od decyzji z 10 stycznia 2022 r., zresztą ma w dalszym ciągu otwartą taką możliwość, ponieważ w postępowaniu z odwołania od decyzji z 10 stycznia 2022 r. będzie jeszcze rozpatrywana jego apelacja.

Powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 (występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że:

1. w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane z wykładnią art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. na tle sytuacji zawisłości sporu wobec toczenia się dwóch postępowań o bardzo zbliżonym zakresie przedmiotowo - podmiotowym, przy czym decyzje organu rentowego, które je zapoczątkowały nie są identyczne, zostały zaś w drodze interpretacji uznane za tożsame i wyniku takiej subiektywnej oceny, która nie wynika z wykładni literalnej, doszło do odrzucenia jednego z odwołań i to tego, które zostało wniesione później, tj. kiedy już toczyła się sprawa sądowa wywołana wniesieniem odwołania od pierwszej decyzji ZUS. Tym samym istnieje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do oceny zakresu dopuszczalnej interpretacji Sądu w zakresie zawisłości sporu o to samo między

tymi samymi stronami, kiedy uprawniony organ ZUS z jakiegoś powodu wydał odrębne, dwie zbliżone ale nie identyczne decyzje, a Sąd arbitralnie wydaje osąd, iż są one zupełnie tożsame przedmiotowo i podmiotowo, nie wyjaśniając z jakiego powodu w takim razie ZUS wydał osobne dwie decyzje, które się dublują. Nadto, jako istotna jawi się kwestia czy nawet gdyby doszło do ustalenia istnienia zawisłości sporu skutkującej aktualizacją obowiązku odrzucenia odwołania, czy Sąd może dowolnie wybrać postępowanie, którym dokona odrzucenia odwołania czy nie powinien kierować się tu wykładnią literalną i celowościową przepisu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. czyli skoro podstawą odrzucenia pozwu miałyby być istnienie uprzednio zawisłej przed sądem powszechnym sprawy o tożsamym zakresie przedmiotowo - podmiotowym to ewentualnie odrzucenie odwołania byłoby możliwe tylko w drugim postępowaniu (odłownie od drugiej decyzji ZUS) wszczętym później. Co nie budzi wątpliwości logicznych bowiem aby mógł zaistnieć stan zawisłości sporu o to samo o co już sprawa się toczy, najpierw musi ta pierwsza sprawa się toczyć. Tym samym to w drugiej sprawie chronologicznie późniejszej ewentualnie może zaistnieć taka ujemna przesłanka procesowa, która prowadzi do odrzucenia odwołania z powodu uprzedniego pozostawania w toku sprawy o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami. Sąd nie ma zatem dowolności w wydawaniu postanawiania o odrzuceniu pozwu (odwołania) i powinien się kierować przesłankami wykładni przepisu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. tak pod kątem literalnym jak i celowościowym. Tymczasem Sąd Apelacyjny w Krakowie abstrahuje od tego obowiązku i w to miejsce usprawiedliwia postanowienie Sądu pierwszej instancji tym, iż sprawa druga jest bardziej zaawansowana niż pierwsza na płaszczyźnie czynności sądowych, co ma przesądzać o odrzuceniu odwołania akurat w sprawie o sygn. akt VII U 138/22. Takie wartościowanie nie wynika z przepisów prawa i stanowi wyraz twórczej interpretacji własnej Sądu drugiej instancji. Co więcej, przyjmując takie podejście jakie prezentuje Sąd Apelacyjny w Krakowie, postanowienie o odrzuceniu odwołania mogłoby zapaść równolegle w obu sprawach sądowych skoro nie ma żadnych prawnych kryteriów obligujących Sąd do dokonywania subsumpcji, wystarczy, że są dwa postępowania w toku. Skoro nie ma potrzeby zbadania chronologii spraw, czasu wydania decyzji i początku procesu w obu przypadkach, lub nie mają one według opinii Sądu znaczenia, obywatel nie

jest w żaden sposób w stanie ochronić się przed odrzuceniem swoich odwołań w obu takich sprawach. Tym bardziej, że to obywatel jest postawiony w sytuacji gdy organ rentowy wydaje przeciwko niemu dwie zbliżone decyzje, które może kwestionować jedynie na drodze sądowej;

2. skarga kasacyjna w niniejszej sprawie jest oczywiście uzasadniona, gdyż nastąpiły uchybienia przepisom o charakterze elementarnym. Zamknięto bowiem obywatelowi drogę do rozpoznania jego sprawy i wydania merytorycznego orzeczenia poprzez odrzucenie odwołania w pierwszej sprawie sądowej jaką zainicjował poprzez złożenie odwołania do chronologicznie pierwszej decyzji jaką wydał wobec niego ZUS. Tym samy nawet gdyby (czemu odwołujący zaprzecza) zaistniała ujemna przesłanka procesowa to powinna ona zostać stwierdzona w drugim późniejszym postępowaniu, nie zaś w tym prowadzonym pod sygn. akt VII U 138/22 przez Sąd Okręgowy w Krakowie. Nadto, nie zostało wyjaśnione dlaczego ZUS wydał wobec odwołującego dwie decyzje - czy było to celowe czy było to wynikiem rażącego błędu urzędniczego. Niemniej jednak skutki takiego działania organu państwowego nie mogą obciążać i krzywdzić obywatela, działającego w zaufaniu do rzetelności organu, którego zadaniem jest wydawanie decyzji i Sądu, którego podstawową powinnością jest merytoryczne orzekanie w sprawach cywilnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty

świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z

15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, Nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Strona skarżąca nie przedstawiła jakiegokolwiek argumentacji, która mogłaby uzasadniać występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego lub też oczywistą zasadność wniesionej skargi kasacyjnej. Należy podkreślić, że wskazane w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu wzajemnie się wykluczają. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest

oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). To, co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi, nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2012 r., I UK 118/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistą zasadnością skargi jest formułowanie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, a także wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662). Pełnomocnik strony skarżącej nie może powoływać się na wewnętrznie sprzeczne przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i oczekiwać, że Sąd Najwyższy „wybierze” sobie przesłankę, która akurat będzie „pasowała” do okoliczności danej sprawy, zaś tak jest w niniejszym przypadku, bowiem okoliczności mające świadczyć o oczywistości skargi pokrywają się z problemem ujętym jako powoływane zagadnienie prawne. Pełnomocnik strony skarżącej powinien wskazać przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, która faktycznie występuje w danej sprawie, a nie sformułować kilka przesłanek, co do których istnienia sam nie jest przekonany i pozostawia Sądowi Najwyższemu alternatywę. Skoro w ocenie pełnomocnika w niniejszej sprawie ta sama przesłanka stanowi i istotne zagadnienie prawne i jest podstawą uznania oczywistości skargi kasacyjnej, to znaczy, że w istocie nie wykazał on żadnej z tych przesłanek.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[SOP]

[a.ł.]